

Svobodná vůle, láska a Boží prozřetelnost

Texty na tento týden

L 13,34; Jr 32,17–20; Žd 1,3; Dt 6,4,5; Ef 1,9–11; J 16,33

Základní verš

„To jsem vám pověděl, abyste našli ve mně pokoj. Ve světě máte soužení. Ale vzchopte se, já jsem přemohl svět.“ (J 16,33)

Prozřetelnost je termín, který se snaží popsat způsob Božího jednání na světě. Způsob, jakým vnímáme Boží prozřetelnost, má obrovský vliv na náš vztah k Bohu, na náš vztah k druhým lidem i na to, jak přemýšlíme o problému zla.

Křesťané chápou Boží prozřetelnost různě. Někteří věří, že Bůh uplatňuje svou moc tak, že velmi přesně určuje, jak se všechny události mají dít. Podle nich si dokonce Bůh vybírá, kdo bude spasen, a kdo ztracen! Podle takového vnímání Boží prozřetelnosti se lidé nemožou rozhodnout jinak, než jak Bůh stanoví. Lidé, kteří věří tímto způsobem, tvrdí, že dokonce i lidské touhy určuje Bůh.

Naproti tomu věrohodné biblické důkazy ukazují, že Bůh neurčuje všechno, co se děje. Místo toho dává lidem svobodnou vůli, a to dokonce až do bodu, kdy se oni (i andělé) mohou rozhodnout jednat přímo proti tomu, co chce on. Historie pádu, hříchu a zla je dramatickým a tragickým vyjádřením důsledků zneužití svobodné vůle. Cílem plánu spasení je napravit tragédii, kterou to způsobilo.

Osnova lekce

Při studiu této lekce budeme přemýšlet nad tím, jak rozumět tomu, že Bůh je absolutně svrchovaný a všemohoucí, a přesto je v realizaci své vize a přání „limitován“ tím, že respektuje svobodná rozhodnutí svého stvoření.

- ▶ Iz 66,3.4; L 13,34: Boží vůle a lidská vůle (neděle)
- ▶ Jr 32,17.18; Žd 1,3: Boží všemohoucnost – má své limity? (pondělí)
- ▶ Mt 22,37; Dt 6,4.5: Boží moc a naše svoboda přijmout či odmítnout jeho lásku (úterý)
- ▶ Ef 1,7–12: Boží plán, který bere v úvahu naše rozhodnutí (středa)
- ▶ J 16,33: Obnova a konečná realizace Boží vůle (čtvrtek)

NÁŠ SVRCHOVANÝ BŮH

³[...] Oni si vyvolují vlastní cesty, jejich duše si libuje v ohydných modlách. ⁴Já zase vyvolím jejich zvůli a uvedu na ně, čeho se lekají, protože jsem volal, a nikdo neodpovídal, mluvil jsem, a nikdo neposlouchal. Dopouštěli se toho, co je zlé v mých očích, a volili to, co se mi nelíbí. (Iz 66,3.4)

Jeruzaléme, Jeruzaléme, který zabíjíš proroky a kamenuješ ty, kdo byli k tobě poslání, kolikrát jsem chtěl shromáždit tvé děti, tak jako kvočna shromažďuje kuřátka pod svá křídla, a nechtěli jste! (L 13,34)

Osobní studium

„Bůh je svrchovaný,“ učil kazatel mládeže svou skupinu středoškoláků. „To znamená, že ovládá všechno, co se děje.“ Jeden zmatečný žák zareagoval: „Takže Bůh ovládal i to, že mi zemřel pes? Proč by Bůh zabíjel mého psa?“

Kazatel se to pokoušel vysvětlit: „To je těžké. Ale někdy nás Bůh nechá projít těžkými časy, abychom byli připraveni na ještě těžší události v budoucnosti. Pamatuji si, jak těžké to bylo, když zemřel můj pes. Ale projít si tím mi pomohlo vyrovnat se s ještě těžším obdobím, kdy mi zemřela babička. Dává to smysl?“

Po dlouhé odmlce žák odpověděl: „Takže Bůh zabil mého psa, aby mě připravil na to, až zabije moji babičku?“ (CORTEZ, Marc. Citováno v John C. Peckham, *Divine Attributes: Knowing the Covenantal God of Scripture*. Michigan: Baker Academic, 2021, s. 141)

Lidé si někdy myslí, že všechno, co se děje, se odehrává přesně tak, jak to chce Bůh. Cokoli se na světě děje, je přesně takové, jaké to Bůh chtěl mít. Je přece všemohoucí. Jak by se tedy mohlo stát něco, co Bůh nechce? Při takovém vnímání světa se

vždy děje Boží vůle – bez ohledu na to, co se stalo, a bez ohledu na to, jak to bylo špatné. Tak to alespoň učí tato teologie.

Prostuduj si uvedené texty. Co říkají o otázce, zda se vždy plní Boží vůle?

Ž 81,12–15

Iz 30,15.18

Iz 66,4

L 13,34

Zatímco mnozí lidé věří, že Bůh vždy dosáhne toho, co chce, Bible vypráví úplně jiný příběh. Písmo opakovaně zobrazuje Boha, který prožívá nenaplněné touhy. Z toho vyplývá, že to, co se děje, je často v rozporu s tím, o čem Bůh říká, že by si ve skutečnosti přál. V mnoha případech Bůh výslovně prohlašuje, že to, co se děje, je opakem toho, co chce. Bůh chtěl pro svůj lid nějaký konkrétní výsledek, ale lidé se rozhodli pro něco jiného. Sám Bůh naříká: „Neuposlechl mě lid můj, Izrael mi povolný být nechtěl. [...] Kdyby mě však můj lid uposlechl, kdyby Izrael mými cestami chodil, brzy bych pokořil jeho nepřátele...“ (Ž 81,12.14.15).

Aplikace

Zamysli se nad důsledky jakékoli teologie, která připisuje vše, co se děje, přímé Boží vůli. Jaké problémy, zejména v kontextu zla, by taková teologie vytvořila?

VŠEMOHOUCÍ BŮH

¹⁷ „Ach, Panovníku Hospodine, hle, ty jsi učinil nebesa i zemi svou velikou mocí a svou vztaženou paží. Tobě není nic nemožného. ¹⁸ Prokazuješ milosrdenství tisícům a splácíš nepravost otců do klína jejich synů, kteří přijdou po nich. Ty jsi Bůh veliký, bohatýr, jehož jméno je Hospodin zástupů...“ (Jr 32,17.18)

On [Syn], odlesk Boží slávy a výraz Boží podstaty, nese všechno svým mocným slovem. Když dokončil očistění od hříchů, usedl po pravici Božího majestátu na výsostech. (Žd 1,3)

Osobní studium

Celé Písmo je zjevením úžasné Boží moci. Bible obsahuje nespočet příběhů o tom, jak Bůh využívá svou moc a koná zázraky. Přesto se odehrává mnoho událostí, které Bůh nechce, aby se děly.

Co se z následujících textů dovídáme o Boží moci?

Zj 11,16.17

Jr 32,17–20

L 1,37

Mt 19,26

Žd 1,3

Tyto a další texty učí, že Bůh je všemohoucí a že svou mocí udržuje svět. Skutečně, kniha Zjevení opakovaně hovoří o Bohu jako o „všemohoucím“ (ř. *pantokrátór*; například Zj 11,17; porovnej se Zj 1,8; Zj 16,14; Zj 19,15; Zj 21,22). [V řeckém překladu Starého zákona (Septuagintě) se výrazem *pantokrátór* nejčastěji překládá Boží jméno „Hospodin zástupů“ (hebr. *Jahve Cevaot*).]

Skutečnost, že Bůh je všemohoucí, nepotvrzuje biblický záznam jen vyznáním, ale projevuje se i v mnoha příbězích, kdy Bůh používá svou moc k osvobození svého lidu nebo jinak zázračně zasahuje do událostí.

Skutečnost, že Bůh je „všemohoucí“, neznamená, že Bůh může udělat cokoli. Písmo ukazuje, že jsou některé věci, které Bůh udělat nemůže. Apoštol Pavel například píše, že Bůh „nemůže zapřít sám sebe“ (2Tm 2,13).

Většina křesťanů se shoduje v tom, že Bůh je všemohoucí (všemocný), což znamená, že Bůh má moc udělat cokoli, co nevytváří nějaký rozpor – tedy cokoli, co je logicky možné a je to v souladu s Božím charakterem. To, že některé věci nejsou pro Boha možné, protože by v nich byl rozpor, je zjevné z Kristovy modlitby v Getsemane. Přestože Kristus potvrdil, že „u Boha je možné všechno“ (Mt 19,26), zároveň se před svým odsouzením a ukřižováním modlil k Otcovi: „Otče můj, je-li možné, ať mne mine tento kalich; avšak ne jak já chci, ale jak ty chceš“ (Mt 26,39).

Otec měl samozřejmě moc vysvobodit Krista z utrpení na kříži, ale nemohl to udělat a zároveň zachránit hříšníky. Muselo to být buď jedno, nebo druhé, ne obojí.

Aplikace

Písmo ukazuje, že Bůh chce zachránit každého (např. 1Tm 2,3–6; Tt 2,11; 2Pt 3,9; Ez 33,11), přesto ne každý bude spasen. Co tato skutečnost učí o možnosti volby a hranicích Boží moci v souvislosti s bytostmi, které byly obdařeny svobodnou vůlí?

LÁSKA K BOHU

“Slyš, Izraeli, Hospodin je náš Bůh, Hospodin jediný. ⁵Budeš milovat Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem a celou svou duší a celou svou silou. (Dt 6,4.5)

On [Křtist] mu řekl: „Miluj Hospodina, Boha svého, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí.“ (Mt 22,37)

Osobní studium

To, že Bůh je všemocný, neznamená, že dokáže něco, co je logicky nemožné. A podobně, Bůh nemůže způsobit, aby ho někdo svobodně miloval. Pokud svobodné jednání znamená, že nejsme předem určeni takto jednat, pak z definice nelze nikoho přinutit, aby něco svobodně udělal. Zkrátka, jak jsme viděli a musíme to znovu zdůraznit – Bůh nemůže nikoho přimět, aby ho miloval, protože v momentě, kdyby někoho k lásce přinutil, nešlo by už o lásku.

Co říkají úvodní verše (Mt 22,37 a Dt 6,4.5) o svobodné vůli?

Největší přikázání, milovat Boha, poskytuje důkaz, že Bůh skutečně chce, aby ho všichni milovali. Ne každý však Boha miluje. Proč tedy Bůh jednoduše nedonutí každého, aby ho miloval? Opět se dostáváme ke konstatování, že k tomu, aby láska byla láskou, musí vycházet ze svobodného rozhodnutí.

Co se z těchto veršů dozvídáme o Bohu? Žd 6,17.18

Tt 1,2

Podle Nu 23,19 „Bůh není člověk, aby lhal“. Bůh nikdy nelže – je „pravdomluvný“ (Tt 1,2), vždy dodrží své slovo a nikdy neporuší daný slib (Žd 6,17.18). Pokud tedy Bůh něco slíbil nebo se k něčemu zavázal, jeho budoucí jednání je morálně omezeno tímto slibem.

To znamená, že pokud Bůh ve většině případů dává stvořeným bytostem svobodu rozhodnout se jinak, než by sám chtěl, není na Bohu, co si lidé zvolí. Pokud se Bůh zavázal poskytnout stvořeným bytostem svobodnou vůli, mají schopnost uplatňovat svou svobodu i způsobem, který je v rozporu s tím, co si Bůh přeje. Je tragické, že mnozí lidé využívají svou svobodu právě takto. Proto se děje tolik věcí, které si Bůh nepřál a které nejsou podle jeho vůle.

Aplikace

Dopustil ses v životě jednání, o kterém jsi věděl, že ho Bůh neschvaluje? Co se z toho dozvídáme o zneužití – a možných strašných důsledcích – svobodné vůle?

BOŽÍ IDEÁL A KROKY K NÁPRAVĚ

⁷V něm jsme vykoupeni jeho krví a naše hříchy jsou nám odpuštěny pro přebohatou milost, ⁸kteřou nás zahrnul ve vši moudrosti a prozřetivosti, ⁹když nám dal poznat tajemství svého zá-
měru, svého milostivého rozhodnutí, jimž si předsevzal, ¹⁰že podle svého plánu, až se naplní čas, přivede všechno na nebi i na zemi k jednotě v Kristu. ¹¹On je ten, v němž se nám od Boha, jenž všechno působí rozhodnutím své vůle, dostalo podílu na předem daném poslání, ¹²abychom my, kteří jsme na Krista upnuli svou naději, stali se chválou jeho slávy. (Ef 1,7–12)

Osobní studium

Prostuduj si úvodní text (Ef 1,7–12). Co tento text říká o předurčení? Jsou podle těchto veršů někteří lidé předurčení ke spasení, zatímco jiní k zatracení?

Řecký výraz *proorizó*, který se v Písmu překládá jako „předurčit“ („předurčení“), sám o sobě neříká, že by Bůh přesně určoval sled dějin. Tento výraz spíše znamená „rozhodnout se předem“.

Samozřejmě o něčem můžeme rozhodnout předem buď jednostranně, nebo způsobem, který bere v úvahu svobodná rozhodnutí jiných. Písmo učí, že Bůh dělá to druhé.

V listu Efezským (ale např. i Ř 8,29.30) se výraz „předurčený“ vztahuje na to, co Bůh plánuje do budoucna *po zohlednění toho, co Bůh předem ví o svobodných rozhodnutích svých stvořených bytostí*. Bůh tedy může *prozřetelně* vést dějiny k dobrému cíli, ke kterému touží přivést všechny. Zároveň přitom respektuje svobodu stvořených bytostí, která je nezbytná pro opravdový vztah založený na lásce.

Apoštol Pavel píše, že Bůh „všechno působí rozhodnutím své vůle“ (Ef 1,11). Znamená to, že Bůh určuje, aby se všechno dělo tak, jak si to přeje? Čteme-li text Ef 1,9–11 bez kontextu, může se zdát, že tomu tak je. Takový výklad by však byl v rozporu s mnoha texty, o kterých jsme již hovořili a které ukazují, že lidé někdy „Boží vůli“ odmítají (L 7,30; porovnej s L 13,34; Ž 81,12–15). Vycházíme-li z toho, že Bible si neprotiřečí, měli bychom hledat způsob, jak tyto texty správně vyložit, aby byly v souladu.

Text Ef 1,9–11 se stává srozumitelným, pokud si uvědomíme rozdíl mezi tím, co bychom mohli nazvat Boží „ideální vůlí“ a Boží „nápravnou vůlí“. Boží „ideální vůle“ je to, co Bůh ve skutečnosti upřednostňuje, aby se stalo, a co by se dělo, kdyby každý vždy dělal přesně to, co si Bůh přeje. Na druhé straně Boží „nápravná vůle“ je Boží vůlí, která již zohledňuje všechny ostatní faktory, včetně svobodných rozhodnutí stvoření, která se někdy odchyľují od toho, co Bůh upřednostňuje. V tomto kontextu můžeme předpokládat, že verše Ef 1,11 odkazují na Boží „nápravnou vůli“.

Aplikace

Boží „předzvědění“ budoucnosti (tedy že Bůh ví, co se bude dít) je tak úžasné, že i když ví o všech rozhodnutích, včetně těch špatných, která lidé učiní, stále může jednat tak, že „všechno napomáhá k dobrému těm, kdo milují Boha“ (Ř 8,28). Jakou naději můžeme čerpat z této pravdy?

KRISTUS PŘEMOHL SVĚT

To jsem vám pověděl, abyste našli ve mně pokoj. Ve světě máte soužení. Ale vzchopte se, já jsem přemohl svět. (J 16,33)

Osobní studium

Kdyby se vše dělo podle ideální Boží vůle, nikdy by nebylo zlo, nýbrž jen dokonalá blaženost lásky a harmonie. Zaslíbení Písma nám ukazují, že vesmír bude nakonec obnoven podle této dokonalé, ideální Boží vůle. Mezitím Bůh uskutečňuje svou vůli způsobem, který bere v úvahu svobodná rozhodnutí jeho stvoření.

Představme si soutěž v pečení, ve které jsou všichni účastníci povinni použít určitou sadu ingrediencí, ale smějí k nim přidat i jakékoli další přísady, aby mohli upéct takový druh koláče, který plánují. V konečném důsledku o tom, jaký koláč pekař nakonec připraví, budou, alespoň částečně, rozhodovat i ty složky, které by si pekař pro svůj koláč sám nevybral.

Podobně (i když stále jde jen o ilustraci) je to i s Božím jednáním. Bůh se zavázal respektovat svobodu stvořených bytostí v rozsahu, který je nezbytný pro existenci vztahu lásky. Mnohé „složky“, které jsou součástí světových dějin, si Bůh nezvolil ani nevybral, jsou ve skutečnosti dokonce opakem toho, co je Boží vůlí.

Z tohoto pohledu není Boží prozřetelnost „jednorozměrná“, jako by Bůh jednostranně ovládal vše, co se děje. Správné

pochopení dějin vyžaduje (alespoň) dvojrozměrný pohled na Boží prozřetelnost. Zatímco některé události v tomto světě jsou způsobeny přímo Božími zásahy, jiné jsou výsledkem svobodných rozhodnutí stvořených bytostí (podobně jako je zlo výsledkem jejich rozhodnutí). Ve světě se děje mnoho toho, co Bůh nechtěl a ani neplánoval.

Jakou naději nám v tomto kontextu nabízí úvodní verš (J 16,33)? V čem je toto poznání důležité v době soužení?

Zejména v dobách utrpení nebo zkoušek může naše víra kolísat. Mylně se totiž domníváme, že Bůh nás ušetří nebo by nás měl ušetřit utrpení a zkoušek. Ale Ježíš nám říká úplně jiný příběh. Varuje své následovníky, že v tomto světě zažijí zkoušky a soužení. Zároveň nám přináší naději, neboť Kristus přemohl svět (J 16,33).

To, že se setkáváme s utrpením a zkouškami, ještě neznamená, že takové soužení je Božím záměrem. Vždy musíme mít na paměti celkový obraz: velký spor. Můžeme si však být jisti, že ačkoli pro existenci dobra není nezbytná existence zla, Bůh může vytěžit dobro i ze špatných událostí. A pokud Bohu důvěřujeme, on může použít i naše utrpení, aby nás přiblížil k sobě a motivoval nás k soucitu a péči o druhé.

Aplikace

Jak bys mohl v době svého utrpení nebo zkoušek víc důvěřovat Bohu? Jakým způsobem bys mohl toto období využít k tomu, abys prokazoval větší soucit a péči o druhé?

PODNĚTY K ZAMYŠLENÍ

Přečtěte si 1. kapitolu „Největší dar lidstvu“ z knihy *Touha věků* (DA 19–26; TV 9–14).

„Plán našeho vykoupení nebyl dodatečným řešením, které Bůh vymyslel až po Adamově pádu. Byl zjevením tajemství, které od věčných časů nebylo vysloveno“ (Ř 16,25). Odhalením zásad, které jsou od věčnosti podstatou Boží vlády. Bůh i Kristus od počátku věděli, že satan odpadne a svede člověka k hříchu. Existence hříchu nebyla Božím záměrem. Bůh ji však předvídal a připravil plán, jak jí čelit. Miloval svět natolik, že zaslíbil dát svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný“ (J 3,16).“ (DA 22; TV 10)

Otázky k rozhovoru

1. Ukázali jsme si, že ani Bůh nedosáhne vždy toho, co považuje za ideál. Jak tato skutečnost ovlivňuje váš pohled na to, co se děje v tomto světě? Jaké jsou praktické důsledky pochopení, že i Bůh má nesplněné touhy?
2. Vrátime-li se k analogii s pečením ze čtvrtka, můžeme pochopit, proč Bůh a Kristus pokračovali v díle stvoření, i když „věděli od počátku, že satan padne“. Láska byla součástí jejich „ingrediencí“ a znamenala svobodu. Namísto toho, aby nás Bůh stvořil jako bytosti neschopné projevat svobodně lásku, stvořil nás tak, abychom mohli milovat. A udělal to s vědomím, že to v konečném důsledku přivede Ježíše na kříž. I když Bůh věděl, že Kristus bude trpět na kříži, neodepřel nám svobodu, která je nedílnou součástí lásky. Co se z toho můžeme dozvědět o posvátnosti a důležitosti lásky pro Boha?
3. Často naříkáme nad zlem a utrpením v tomto světě. Jak často si však najdeme čas přemýšlet nad tím, že i sám Bůh je smutný, když vidí utrpení a zlo? Jak ovlivňuje váš pohled na zlo skutečnost, že zlo ve vesmíru způsobuje utrpení i Bohu?
4. Jak vám poznání, že se na tomto světě děje mnoho věcí, které Bůh nechce, pomáhá vyrovnat se s vaším vlastním utrpením, zvláště když toto utrpení nedává žádný smysl a nepřináší nic pozitivního?